

Sémantické aspekty katalogizace I.

PhDr. Jiří Stodola

Podzim 2012

Motto

„Věda, či snad umění knihovnictví je cvičením v aplikované taxonomii ... žádný knihovník se nemůže vyhnout problému s přechodnými články či překryvy ... Vůbec bych se nedivil, kdyby měli knihovníci a kurátoři biologických muzejních sbírek zvláštní náchylnost k žaludečním vředům.“

Richard Dawkins, *Slepý hodinář*

Zoolog a knihovník (subjekty)

- **člověk** = subjekt poznání, jednání a tvoření
- **determinace** – biologická a společenská (kulturní)
- **biologická** (primární) – obecná (příslušnost k druhu) a individuální (vrozené vlastnosti)
- **společenská** (sekundární) – osvojené poznatky, dovednosti, návyky (vzdělání v zoologii nebo knihovnictví)

Objekty zkoumání

- **objekty** – přírodní a sociokulturní
- **přírodní** – neživé, živé, smyslově poznávající (zoologie)
- **kulturní** – primárně neznakové a primárně znakové (informační objekty) (knihovnictví)

Způsoby poznání

- **předvědecké** (každý člověk)
- **vědecké** (jen někteří)

- **vědy**
 - přírodní (zoologie)
 - sociokulturní (někdy také duchovědy)
 - o objektech primárně neznakových (sociologie)
 - o objektech primárně znakových (knihovnictví)

Komunikace

- zdroj sociokulturní determinace člověka, sdělování poznatků o přírodních i sociokulturních objektech; probíhá prostřednictvím informačních objektů (přímá – nepřímá, horizontální – vertikální)
- **zoologie** – komunikuje o přírodních objektech prostřednictvím informačních objektů (komunikace jako nástroj)
- **knihovnictví** – komunikuje o informačních objektech prostřednictvím informačních objektů (nepřímá komunikace jako objekt zkoumání)

Proč překryvy?

- **předmětem zoologie** – neznaková individua (celek je větší než část, část existuje pouze v rámci celku)
- **předmětem knihovnictví** – znakové agregáty – informační objekty (funkcí složeniny individuí, část může existovat i samostatně)

Informační objekt jako věc (médiu, nosič)

- Každý informační objekt je zároveň hmotnou věcí (může být použit i jinak, než informačně)
- jeho části se mohou oddělovat z celků a tvořit samostatné informační objekty
- zároveň je možné více informačních objektů slučovat v jeden

Informační objekt jako znak

- Každý informační objekt má znakový charakter, odkazuje mimo sebe – ke skutečnosti (např. ve vědecké literatuře) či k fikci (např. v beletrii)
- Jde tedy o objekt o jiných objektech, těmito objekty může být libovolná část reality, jeden informační objekt odkazuje k mnoha objektům

Sémantické aspekty katalogizace

- **Sémantika** – vztah mezi znakovým a tím, co znak označuje
- **Aspekt** – hledisko, úhel pohledu
- **Katalogizace** – „Jmenný a věcný popis dokumentů, někdy chápaný úžeji pouze jako jmenný popis dokumentů, jindy obecněji jako tvorba katalogizačních záznamů pro různé druhy katalogů a jejich organizace.“

Sémantický aspekt

- Bude nás zajímat, jaké objekty jsou předmětem katalogizace a jak se k nim vztahují jednotlivé údaje bibliografického záznamu

Obsah

- Katalogizační pravidla AACR2
- Ustanovení mezinárodních principů katalogizace
- Funkční požadavky na bibliografické záznamy (FRBR)
- Základní poznatky obecné sémantiky

Forma a metoda

- **Forma** – přednášky
- **Metoda** – postup od konkrétních informačních objektů k údajům bibliografického záznamu podle AACR2 až k modelu bibliografického univerza podle FRBR s přihlédnutím k poznatkům obecné sémantiky

Literatura

- IFLA. *Funkční požadavky na bibliografické záznamy*. Překlad Ludmila Celbová. Praha: Národní knihovna České republiky, 2002. iii, 117 s. ISBN 80-7050-400-5. Dostupné také z: <http://archive.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr-cs.pdf>
- IFLA. *Ustanovení mezinárodních principů katalogizace* [online]. 2009, [cit. 2011-09-02]. Dostupný z WWW: http://www.ifla.org/files/cataloguing/icp/icp_2009-cs.pdf
- STODOLA, Jiří. *Katalogizace dokumentů pro zrakově postižené se zaměřením na elektronické knihy: (podle AACR2 a MARC 21)*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2011. 57 s. Knihovnička.cz. ISBN 978-80-7399-251-4.

Požadavky

- denní studenti – 75% účast na přednáškách + kolokvium (forma bude upřesněna)
- kombinovaní studentí – esej v rozsahu 3 600 s. + kolokvium (forma bude upřesněna)

Domácí úkol

Přečíst 3. kapitolu z:

- STODOLA, Jiří. Individua, sociální sítě a poznání: Možnosti a limity kognitivního a sociálně-doménového paradigmatu v informační vědě a realistický model domény. *ProInflow* [online]. **21.08.2012** [cit. 19.09.2012]. Dostupný z WWW: <<http://pro.inflow.cz/individua-socialni-site-poznani-moznosti-limity-kognitivniho-socialne-domenoveho-paradigmatu-v-infor>>. ISSN 1804–2406.